

ויטגנשטיין על מוזיקה

הרצאה מפי

ערן גוטר

המכללה האקדמית עמק
יזרעאל ע"ש מקס שטרן

יום ב', 24 יוני 2024
משעה 12:15 עד 13:45
חדר 343, בנין דילר (74)

זמן קצר לפני מותו אמר ויטגנשטיין לידידו מוריס דרורי שהוא חושש שלא יבינוהו מאחר ואינו מסוגל לבטא בכתביו עד כמה מוזיקה חשובה לו בחייו. בהרצאתי אני מבקש אחר ההיגיון הפילוסופי של הקשר בין חשיבותה של המוזיקה לבין דרכו הפילוסופית של ויטגנשטיין. אני מבקש גם להבין את אחרותה הפילוסופית של עמדת ויטגנשטיין לגבי הקשר בין מוזיקה ושפה ביחס להנחות יסוד בפילוסופיה עכשווית של המוזיקה במסורת האנליטית. טענה יסודית תהיה שאצל ויטגנשטיין האנלוגיה בין שפה ומוזיקה היא הפוכה: ההשוואה אינה בין מוזיקה לשפה, כמקובל, אלא בין שפה למוזיקה. בחלקה הראשון של ההרצאה אפתח בהרחבה רעיונות שמבטאים בכתביו של ויטגנשטיין את האנלוגיה הפוכה הזו. בין השאר, אתייחס לדגש שלו על המעשה המוזיקלי, למקומה של מוזיקליות בשימוש שלנו בשפה, ולפיכך גם לאופן שבו ויטגנשטיין רותם בכתביו דימויים של אמצעי השמעה מכאניים של מוזיקה. בחלקה השני של ההרצאה אסקור את התפתחותו הפילוסופית של ויטגנשטיין תוך תשומת לב להקשרים הספציפיים שבהם ניכרת האנלוגיה הפוכה של שפה כמוזיקה בתור כוח פועל בחשיבתו. ברה-קונטקסטואליזציה זו אדגיש, בין השאר, את הבלעתה של מוזיקליות בתקופה המוקדמת בהגותו של ויטגנשטיין, את הרה-אוריינטציה של מושג העמקות המוזיקלית (ביחס להגות הרומנטית על מוזיקה) בתקופתו האמצעית, ואת המענה של ויטגנשטיין לרעיון הרומנטי של החוויה המוזיקלית כסוג של ידיעת-עצמי בתקופתו המאוחרת. בחלקה השלישי והאחרון של ההרצאה אתייחס באופן ישיר לאחרותו של ויטגנשטיין כפילוסוף של המוזיקה. אטען כי ויטגנשטיין ניצב כדמות ביניים מרתקת בציר-זמן אלטרנטיבי בין ההגות הרומנטית על המוזיקה למחשבה הפילוסופית בת-זמננו על המוזיקה. גישתו של ויטגנשטיין למוזיקה מבטאת סוג של 'מעבר פרדיגמה', אשר הופך אותו בהכרח לפילוסוף שרעיונותיו אינם יכולים לעלות בקנה אחד עם המסורת האנליטית בפילוסופיה של המוזיקה בת-זמננו, אשר התפתחה באופן שהוא עוין לפילוסופיה של ויטגנשטיין בכללותה, אבל גם לאב פילוסופי עבור גישות חדשות אלטרנטיביות, אשר מביניהן אדגיש את הרעיון הנפוץ כיום של 'musicking' את הרעיון של 'שזירה' (entanglement) של אמנות בחיינו בספרו האחרון של אלווה נואה, וכן את הפילוסופיה המוזיקלית של סטנלי קאוול.

